

## Sreča v samoti

(Božična povest)

Še nikoli se Osojnikov Mihej ni s tako vnemo pripravljaj na bližajoče se božične praznike kakor tisto leto.

Že tri tedne pred Božičem, še preden je zapadel sneg, je prinesel iz gozda mahu in brezovega lesa, iz katerega je nameraval stesati hlevček za nove jaslice.

Tiste stare, ki so pri hiši že Bog ve od kedaj in jih je najbrž napravil še Mihejev praded, niso za nobeno rabo več. Zaprašen, polomljen hlevček sameva za opazem na podstrešju, iz lipovine grobo izrezljani pastirci so vsi luknjičasti, razjedeni od črva in obledeli; ne pozna se jim več, da so bili nekoč živo pobarvani.

Zato se je Mihej odločil, da steže popolnoma nov hlevček. Pastirčke, Jožefa, Marijo, Jezuščka, volička in oslička -- vse to pa mu bo preskrbela sestra Lena, ki služi v mestu. Obljubila je Miheju v pismu, kjer je obenem sporočila, da pride o praznikih za nekaj dni domov.

Oh, kako težko že vsi čakajo Lene!

Oče, ki je vse leto brez dela, mati, zmeraj vsa bolehnata, od samih skrbi, od vsega hudega upognjena, in Mihej, dvanajstleten deček, ki zaradi zasneženih potov, zlasti pa še zato, ker nima čevljev, niti v šolo ne more.

Ko pride Lena, bo veselje v hiši. Pastirčke bo prinesla, darila za Mi-

heja, za mater in očeta in še denarja povrhu.

V mali samotni bajti z majhnimi okni bo zavladala sreča. Vse gorje bo pozabljeno, revščina se bo umaknila vsaj za nekaj dni prazničnemu božičnemu razpoloženju.

Take lepe misli so rajale po Mihejevi glavi, ko je v slabo zakurjeni sobi žagal brezov les, rezal količke, jih primerjal in zabijal v pripravljeno deščico. Delo je šlo hitro izpod rok, kmalu so dobili količki slamnato streho, podoba hlevčka je postajala čedalje bolj očitna.

A vendar je Mihej pri svojem delu pogrešal očeta, ki ga vprav tadan pred božičem ni bilo doma. Odšel je bil v bližnji trg za služkom.

»Nemara se bo našlo kaj, če drugega ne, bom pa sneg odkidaval,« je dejal ženi, preden se je napotil.

A Mihej bi rad povprašal očeta o tem in onem, posvetoval se z njim, kakšen hlevček bi bil lepši, tak, kakršnega imajo v cerkvi, ali pa tak, ki je bil lansko leto razstavljen v izložbi pri trškem trgovcu.

Mati mu ni vedela kaj svetovati. Dejala je samo:

»Naredi takšnega, da bo Leni všeč.«

Osojnica je venomer mislila na hčerko. Komaj štirinajstletna je morala Lena že služiti v mesto. Odtujila se je materi, očetu, med tujimi ljudmi je skoraj pozabila na domačo govorico.

Kadar je prišla domov, je le s težavo govorila materinščino. Toda prinesla je denarja, s svojim skromnim zaslužkom je podpirala roditelja in bratca Miheja. Tako je mati v najhujši sili imela vsaj za

sol, za koruzno moko in včasih za kakšno četrť kilograma sladkorja.

Vendar jo je bolelo srce, marsikatero solzo si je otrla naskrivaj, ko je mislila na svojega otroka, edino hčer, ki je kmalu ne bo več razumela in se bo nemara nekoč še materinega jezika sramovala.

Mož jo je potolažil:

»Ne misli na to. Saj vidiš, da drugače ne kaže. Lena je pameten otrok, nikoli ne bo pozabila na svoj dom.«

Tako je rekel Osojnik, a bilo mu je samemu grenko v duši.

Mihej pa vsega tega še ni razumel. On si je želel le to, da bi sestra Lena še dolgo služila in bi čim česče prihajala domov; zakaj nikoli ni prišla praznih rok, temveč je Miheju zmeraj prinesla kakšnih dobrih sladkih stvari, ali pa vsaj belega kruha.

Razumljivo je zategadelj, s kakšno nestrpnostjo je Mihej pričakoval božične praznike. Mimo vseh dobrot, ki se jih je nadejal od sestrice, se je veselil tudi tega, kaj vse mu bo Lena pripovedovala o mestu, o lepih izložbah, polnih igrač, in še o marsičem. Tako osamljenega se je čutil v samotni koči, sredi zasneženih ravni, zlasti še zato, ker ni mogel v šolo.

Oče in mati sta bila zmeraj tako resna, od teže večnih skrbi zaprta sama vase, da se Mihej z njima ni mogel tako od srca pogovoriti kakor z Leno.

Z nekako skrbjo je dokončaval hlevček. Bog ve, če bo Leni všeč? In če bodo pastirčki, Jožef in Marija pa Jezušček, ki jih bo prinesla Lena — če bodo ravno pravi, ne preveliki, ne premajhni.

O vsem tem je razmišljal Mihej in čedalje bolj ga je bolela glava. Že zadnjič, ko je ves premražen, v slabih očetovih škornjih prišel iz gozda, ga je pričelo boleti v grlu. A danes ga je silil kašelj, zdaj ga je kuhala vročina, zdaj ga je spet mrazilo. Bil pa je tako zaverovan v svoje delo, da se ni dosti zmenil za to.

A glava ga je bolela zmeraj bolj. Temnilo se mu je pred očmi, količki, kladivo in druge priprave, ki jih je rabil, so se mu videle v dvoje.

Nič več ni mogel delati. Zlezal je za peč, a hlevček je ostal nedotaknjen.

Tresla ga je mrzlica, da je šklepetal z zobmi. Mati ga je vsa zaskrbljena zaodela z očetovo ponošeno suknjo in nametala nanj cunj, kar jih je bilo pri hiši. Potem je poiskala v predalu kuhinjske omare prgišče lipovca in mu ga skuhalo.

Ko je Mihej popil grenek čaj, je zaspal. A spanje mu je bilo nemirno, polno blodnih sanj.

Videl je svoj hlevček, ves v zlatem sijaju. V jasliah je ležalo Dete, okrog in okrog so stali in klečali pastirčki, se priklanjali in molili novorojenca. Odnekod je prihajala godba, in petje, tako milo, da se je Miheju tajalo srce. Nenadno pa je vse izginilo. Pred Mihejem se je prikazal obraz sestrice Lene, z objokanimi, žalostnimi očmi.

Mihej je zajokal in se zbudil iz sanj.

\*

V istem času je po ulicah bližnjega mesta hodila drobna sedemnajstletna deklica s culo v roki. Bila je Osojnikova Lena.

Če bi ji kdo natančno pogledal v obraz, bi videl, da ima objokane oči. In žalostna je bila Lena, tako žalostna. Kako bi ne bila! Ta dan pred božičem, ko se je že veselila da pojde domov, da s svojimi prijhranki kupi pastirčke za Miheja, a ostalo da materi in očetu za božično darilo — jo je gospa odslovlila iz službe.

Pa zakaj — zakaj?

Lena si skoraj ni vedela odgovora. Zaradi tiste malenkosti, ki jo je prav za prav zagrešil razposajeni domači sinček, sedemletni Fric, je morala ona od hiše. Posebno prijazni že tako niso bili z njo nikoli, ne gospa, ne gospod, to je Lena začutila že takoj prve dni, ko je nastopila službo hišne. Nemara zato, ker ni razumela jezika. No, sčasoma se je privadila tuji govorici popolnoma in je celo pozabljala na materin jezik. Če bi včasih ne pokramljala s kuharico, ki je bila njena rojakinja, bi se bila docela odvadila domači govorici.

Mogoče prav to gospe ni bilo všeč, zakaj kuharica je odšla že čez nekaj mesecev po tem, ko je prišla Lena.

Od tedaj je gospa sama kuhala, a za Leno so se začeli dnevi, polni muk in samozatajevanja.

Gospa je bila od sile nataknjena, nobene reči ji Lena ni naredila po volji.

A deklica je potrpehla; zavoljo svojih domačih, ki jih je trla revščina, je prenesla vse zmerjanje in celo psovke, ki jih je bila včasih deležna.

Ta dan sta prišli na obisk dve imenitni gospe

Lena se je po večini sukala v kuhinji, ker gospa ni utegnila. Zadoljlna, da ji gre delo vse tako lepo po sreči, je tiho zapela veselo domačo pesmico.

Mali Fric se je igral na hodniku.

Pritekel je v kuhinjo in zaklical:

»Lena, mama ne pusti peti čušovskih pesmi.«

Potem se je zasmeljal imenitnim besedam in se iz nagajivosti zakadil Leni pod noge. Lena je baš držala v roki dragoceno porcelanasto posodo, ki ji je pri tem zdrknila iz rok.

Pritajeno je kriknila in prebledela. In tedaj je že pridrvela gospa. Prijela se je za glavo in zakričala:

»Nebeški Bog! Najdragocenejšo posodo, kar sem jih imela, si mi razbila. Kaj takega!«

»Mami,« se je oglasil Fric, ki je potuhnjeno stal ob vratih, »prepovedane pesmi je pela Lena, jaz pa sem...«

»A tako?« se je od jeze vsa rdeča gospa spet obrnila k Leni. »Še zmeraj me ne ubogaš? Takoj lahko odideš — ne maram kravjih dekel.«

Lena se ni mogla več premagovati.

»Fantek je kriv, ne jaz,« je skoraj trdo odgovorila. »No, Fric, le povej kako je bilo.«

A Fric je trdovratno molčal in se pačil za materinim hrbtom.

»Kaj?« se je gospa znova razburila, »zdaj mi boš še ugovarjala? Poberi se mi pri tej priči! Plače pa ne dobiš nobene, bo za škodo, ki si mi jo napravila...«

Lena ni rekla nobene besede več. Molče je povezala culo in odšla.

In zdaj je minila že cela ura od tega dogodka, a Lena še vedno brez cilja blodi po mestnih ulicah.

Pristopil je mlad trgovski pomočnik in ji pričel razkazovati blago. Takih lepih stvari Lena še nikoli



S tistimi borimi groši, ki si jih je bila prihranila prejšnje mesece, ne ve, kaj bi počela. Ali naj kupi Miheju pastirčke, ali naj nese denar domov staršem?

Malo, zelo malo bi si mogla roditelja pomagati s tem denarjem o praznikih, a pastirčkov najbrž tudi ne bo mogla kupiti za tako majhen denar. Kaj naj stori?

Lena se je slednjič odločila, da povpraša za ceno, in je stopila v veliko trgovino

Joj, koliko oči se je uprlo vanjo! Lena v zadregi ni vedela, kam bi pogledala.

ni bila videla. Oh, ko bi mogla vse to kupiti! Pa kaj — saj še za pastirčke ne bo dovolj denarja.

»Ne bom kupila«, je na pol zašepetala Lena in hotela oditi.

»Zakaj ne, gospodična? Mar vam ni všeč? Prosim, izvolite pogledati še to«, je hitel uslužni pomočnik in izvlekel drugo škatlo s police.

»Ne, hvala; nimam dovolj denarja«, je Lena s težavo spravila iz sebe in hotela oditi.

Tedajci je pristopil k nji star gospod s kučmo na glavi, oblečen v črno suknjo s krznenim ovratnikom.

»Čigava pa si, punčka?« jo je prijazno, čisto po domače pobaral. »Si Slovenka, kaj?«

Lena, od začudenja kar onemela, je pritrdila. Že prej je opazila, da jo je stari tuji gospod, ki je ob pultu zraven nje izbiral okraske za božično drevesce, večkrat od strani pogledal. A zdaj ni imela časa misliti, čemu jo je tuji gospod ogovoril, ker je ta že nadaljeval:

»Jaslice bi rada kupila, kajne, pa nimaš denarja?«

Lena je sramežljivo prikimala.

»Imam že — pa ne dovolj...«

»Dobro. Že vem. Počakaj nekoliko...«

Tuji gospod je stopil k prodajalcu in mu nekaj naročil. Ta je takoj vzela veliko škatlo z lesenimi izrezljanimi pastirci, jo zavil in jo izročil Leni.

Lena od presenečenja ni vedela, kako in komu bi se zahvalila.

Tuji gospod se je spet približal in prijazno dejal:

»Zdaj pa nesi domov in prav lepe jaslice si postavi. Čigava si torej?«

»Osojnikova iz Pečnice...«

»Os — Osojnikova?« se je zavzel gospod in je Lena opazila, kako mu je pri tem glas zatrepetal. »Tvoj oče se piše...«

»Osojnik, prosim; Mihej Osojnik...«

Gospod je za trenutek obmolknil in motril Leno. Nato je veselo vzkliknil:

»Čudovito naključje! Seveda — saj si mu podobna, Miheju, mojemu bratu. Kako ti je ime?«

»Lena.«

»Lena, jaz sem brat tvojega očeta — tvoj stric Andrej!«

To in vse naslednje se je Leni še dolgo po tem zdelo kakor nedopovedljivo lepe sanje.

Šele v avtu, ki ga je najel njen novi stric, da se popeljeta domov, ko sta bila prej nakupila vseh možganih božičnih dobrot, je Lena mogla verjeti, da vse to niso le sanje, temveč — resnica.

\*

Mrak svetega večera se je polagoma spuščal nad samotno Osojnikovo bajto.

Mihej se je na peči predramil.

»Matil!«

Osojnica je tiho čepela ob peči. Dvignila se je, stopila na klop.

»Ti je zdaj odleglo, Mihej?«

»Da, boljše mi je. Lene še zmeraj ri?«

»Ne še. Teško, da bi prišla. Kako naj pa pride, v tem snegu? Že pol metra ga je namedlo in še mede. Bog se nas usmili!«

Obmolknila sta. Nato je izpregovoril Mihej:

»Ves sem moker, mati; obrisal bi se rad.«

Osojnica mu je podala brisačo.

»Vidiš, lipov čaj ti je pomagal. Spotil si se in pregnal bolezen.«

»A moje jaslice, moji pastirčki!« je skoraj zajokal deček.

Mati ni odgovorila, samo bolestno je vzdihnila.

Iz veže se je začulo otepavanje snega. Mati in sin sta prisluhnila.

»Oče je,« se je materi izvilo iz prsi.

Osojnik je počasi stopil v sobo.

»Nobenega zaslužka nikjer«, je zamolklo izpregovoril. »Tole svečo mi je dal štacunar, da vsaj v temi ne bomo nocoj, na sveti večer.«

Prižgal je svečo in jo prikapljal na mizo. Tiho je bilo v sobi, kakor bi nikogar ne bilo notri. Vsi trije so strmeli v plapolajočo luč, molčali in mislili na — Leno.

Naenkrat se je vsa soba razsvetila. Po zasneženi poti sta se bližali hiši dve ogromni luči, dva žarometta. V naslednjem trenutku je pred bajto zabrnelo, avtomobil se je ustavil.

»Lena!« so vzkliknili vsi trije hkrati. Oče in mati sta hitela ven, Mihej je zlezal s peči, zavil v očestovo suknjo.

»Mihej — moj brat!«

To so bile prve besede, s katerimi je stric Andrej objel presenečenega Osojnika.

»Ali je mogoče, da si ti, Andrej, moj brat? Saj smo te vendar že davno imeli vsi za mrtvega.«

»Kakor vidiš, sem živ in zdrav, čeprav že v večeru svojega življenja«, se je smehljal stric Andrej. »Čudno naključje me je pripeljalo v tvoj dom, Mihej. Tvoji hčerki Leni se imam zahvaliti, da bomo lahko skupaj obhajali sveti večer. Prav nič nisem vedel, kje naj te iščem, ko že toliko let ni bilo gla-

su ne od tebe, ne od drugih najinih bratov in sestra. Ali je še kdo živ razen tebe?«

»Zdaj sva samo midva še na svetu, Andrej.«

»Samo midva?« se je zamislil Andrej in solze so se mu zaiskrile v očeh. »Ti imaš ženo, otroka — a jaz nikogar. Vse mi je pomrlo. V tujini sem nato zahrepenel po domu. Če dovoliš, ostanem pri tebi, Mihej — za vedno. Z denarjem, ki ga imam, hvala Bogu, dovolj, bomo lahko zadovoljno živeli.«

Tako lepega svetega večera, take sreče še ni doživela Osojnikova družina kakor takrat. Mihej se ni mogel nagledati jaslic, pastirčkov, ki jih je prinesla Lena, in bleščečega božičnega drevesčka.

Zmeraj znova je morala Lena pripovedovati, kako jo je gospa spodila od hiše, kako je bila vsa obupana in je slednjič našla svojega strica, ki o njem še slišala ni nikoli.

Nad poljano, nad gozdovi, nad Osojnikovo bajto so plesale snežinke tiho in spokojno, da bi ne motile tišine, blaženosti svetega večera ...

## BOŽIČ

Božič, lepi, mili božič,  
praznik si miru in sprave!  
Božji dih poljublja hiše,  
polje, travnike, dobrave.

Staršem razvedri se lice,  
v srcu sreča, up jim klije,  
deci radost in veselje  
iz oči nedolžnih sije.

Ah, kako srce ji utriplje,  
ko se krog drevesca gnete,  
saj se v jaslicah smehlja ji  
Jezušček, nebeško dete!

